

această poveste de nicăieri și care s-ar destrăma în absența ritmului. Observația că distribuția „se leagă” ar putea părea inutilă în discutarea performanței unui teatru profesionist, dacă realitatea scenelor românești nu ar demonstra uneori contrariul. Regizoarea a obținut un stil, un fel comun de a exagera, de a însoți cuvintele cu gesturi, de a su-

gera consecințele acțiunilor, de a doza surprizele fără a contrazice așteptările. Ștefan Radof și George Ivașcu realizează un cuplu complexitar cu bun efect teatral, Emilia Dobrin îngroașă cu multă delicatețe datele personajului, realizând un oximoron de mare subtilitate comică, Anda Caropol se distanțează cu umor de umorile

personajului, iar ceilalți li se alătură cu voie-bună și precizie în deloc necesara paradă a încurcăturilor. Hazul spectacolului în asta și stă: în evadarea posibilă din imperiul necesității. Înșirarea defectelor ne-ar arunca în zona ridicolă a plictisului.

Magdalena Boiangiu

Replica

Printre teatrele din București (și, în general, din România), Teatrul Evreiesc de Stat face figură aparte din mai multe puncte de vedere. Menținut în viață – s-a spus – în chip artificial, din pure rațiuni de propagandă (măcar de-ar fi mai des folosit teatrul pentru propagandă!), adresându-se unui public „specific” din ce în ce mai restrâns și mai puțin cunoscător de idiş, angajând actori care sunt nevoiți să învețe textul „papagalicește”, TES a izbutit totuși, de-a lungul anilor, nu doar să supraviețuiască, dar și să-și păstreze identitatea artistică. Numeroșii artiști ne-evrei care s-au perindat pe aici – și dintre care mulți au și rămas – nu au „alterat” cu nimic profilul cultural al instituției, ci, dimpotrivă, s-au pătruns de un anume spirit al locului, armonizându-se, încetul cu încetul, cu „pământeni” și alcătuiind împreună cu aceștia o echipă omogenă, cu un stil de joc distinct; natural, spontan, punând în comedie un strop de amărăciune și în dramă, o mică sclipire (auto)ironică, oricând pregătit să treacă de la recitare la cânt sau dans, actorul de la TES, fie el evreu sau român sadea, poate răspunde solicitărilor dramaturgice și regizorale cele mai diverse. Și, sub conducerea experimentatului Harry Eliad, care a știut să poarte cu abilitate barca teatrului pe apele tulburi ale ultimilor ani ai dictaturii și, apoi, ale tranziției, printre

pusuri de antisemitism și impulsuri de fundamentalism, asemenea solicitări nu au lipsit, regizori importanți venind să lucreze, cu trupa de la TES, texte importante din dramaturgia idiş sau universală. În vara 2000, spectacolul *An die Musik*, co-produs de Teatrul Evreiesc și mai multe instituții europene, a fost invitat – după știința mea, singurul, de ani buni încoace – la Festivalul de la Avignon, în selecția oficială. Asta da, propagandă! În luna mai, la TES s-au sărbătorit 60 de ani de la înființarea Teatrului Barașeum, teatrul actorilor și regizorilor evrei urmăriți, în 1941, de josnice legi rasiale. Mica festivitate jubiliară a adunat în sala teatrului – una dintre cele mai agreabile din București, elegantă, confortabilă și bine proporționată –, alături de autoritățile purtătoare de discursuri și saluturi obligatorii, artiști angajați, colaboratori sau doar simpatizanți ai instituției și ai trupei. S-au declamat versuri, s-au rostit scheciuri, s-au cântat cuplete și melodii celebre, care au făcut, în anii războiului, gloria unui teatru ce trebuise să fie, de fapt, un ghetou. Câteva săptămâni mai târziu, TES scotea, una după alta, două premiere, fiind de fapt (am mai spus-o) unicul teatru bucureștean care a avut, în stagiunea 2000–2001, un ritm normal de lucru. Este, peste ani, cea mai bună replică dată imbecilității și intoleranței.

Pe orizontală

FERICIREA FURATĂ (SONATA KREUTZER) de Iacob Gordin ● **TEATRUL EVREIESC DE STAT** ● Data reprezentației: 31 mai 2001 ● Adaptarea, regia și ilustrația muzicală: Moshe Yassur ● Scenografia: Veronica Nicolae ● Distribuția: Theodor Danetti (Rafael Fridlender), Leonie Waldman-Eliad (Hava), Mihaela Sîrbu (Etti), Cristina Dogaru (Țili), Veaceslav Grosu (Samuil), Rudy Rosenfeld (Efraim), Eugenia Balaure (Beile), Nicolae Călugărița/Andrei Fiți (Gregoar), Luana Stoica (Natașa), Geni Brenda (Albert). Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu.

Iacob Gordin (1853–1909) este una dintre figurile proeminente ale teatrului de limbă idiş. Născut

în Ucraina și emigrat în America, unde începe, constrâns de nevoia de bani, să scrie, el contează ca un foarte

activ animator teatral, cu o influență notabilă asupra unor actori și autori evrei din vremea lui (ultimii douăzeci de ani ai vieții sale sunt chiar desemnați drept „epoca Gordin” în teatrul idiş), deși, prin unele idei, a izbutit să nemulțumească deopotrivă cercurile conservatoare și pe cele radicale. Pătruns de rolul *educativ* al dramaturgului în ecuația teatrală, Gordin a îmbogățit repertoriul idiş (constând, până la el, mai cu seamă din comedii muzicale și dramolette) cu un număr considerabil de adaptări și „glose” ale

★★★

marilor texte din dramaturgia universală (**Un Rege Lear evreu**, de pildă), dar și cu lucrări originale, precum **Dumnezeu, omul și diavolul**, **Hasie orfana** sau **Mirale Efros** (care, ce-i drept, se mai numește și **Regina Lear evreică**). Ultimele două s-au jucat mai demult și la TES, ca, de altfel, și **Sonata Kreutzer**, numită acum – în gust telenovelistic – **Fericirea furată**.

Inspirată din povestirea omonimă a lui Tolstoi, față de care Gordin avea o mare admirație și ale cărui utopii sociale încercase să le pună în practică (fără succes) atât în Ucraina, cât și în America, piesa (1902) e un studiu de caz, socio-comportamental mai degrabă decât psihologic: pentru a ascunde „fructul păcatului” provenit din legătura cu un ofițer rus care s-a sinucis, Etti, fiica cea mai mare a bogatului negustor evreu Fridlender, este obligată să se mărite cu Gregoar, fiul unui lăutar, și să plece apoi în America; aici, suportă cu stoicism reproșurile și crizele de gelozie retrospectivă ale unui soț care, el, o înșală cu nenumărate femei, pentru a se „combina”, în cele din urmă, cu propria lui cumnată, sora lui Etti; ajunsă la disperare, aceasta îi impușcă pe amândoi. Povestea e spusă de autor pe un straniu ton detașat, rece, care sporește, prin contrast, grozăvia întâmplărilor și care, aliat cu tăietura seacă, nervoasă a scenelor – foarte bună intuiție regizorală –, dă textului un „sunet” surprinzător de modern. Regizorul evreu-român-american (locuiește și lucrează la New York) Moshe Yassur a sesizat cu subtilitate factura insolită a piesei și, în loc să-i adauge adâncimi inventate (care, cu siguranță, i-ar fi dăunat), i-a subliniat desfășurarea „pe orizontală”, aducându-i în scenă de la început pe toți actorii; așezați pe două bănci, de o parte și de alta a locului de joc (decorat corect, dar cam impersonal de Veronica Nicolae), ei urmăresc „ca la teatru” acțiunea,

Nicolae Călugărița și Mihaela Sirbu

intervenind atunci când au replică și retrăgându-se apoi iarăși în postura de auditori. Convenția „brechtiană” astfel stabilită este ruptă doar, nu tocmai inspirat, în final, când pocnetul teribil (și teribil de inestetic) al revolverului mănuit de Etti ne aruncă brutal în alt registru stilistic. În schimb, deși aflat la prima colaborare cu trupa de la TES, regizorul a știut, pare-se, să găsească drumul cel mai potrivit către sensibilitatea fiecărui interpret, așa încât distribuția se prezintă perfect omogenă – și omogen

bună. Mihaela Sirbu (Etti) și Nicolae Călugărița (Gregoar) se impun mai cu seamă atenției, grație și partiturilor mai ample, dar Theodor Danetti (Fridlender), Cristina Dogaru (Țili, sora eroinei principale), Geni Brenda (Albert, fiul lui Etti – o foarte bună compoziție) și Luana Stoica (Natașa, servitoarea rusoaică) nu rămân cu nimic în urma protagoniștilor. Chiar și rolurile mici sunt ireproșabil acoperite, grație Eugeniei Balaure și lui Leonie Waldman-Eliad, lui Rudy Rosenfeld și lui Veaceslav Grosu.

Snoavă cu cântec(e)

Despre M. Gherșenzon se știu, în schimb, foarte puține lucruri, inclusiv numele său mic și anul nașterii rămânând necunoscute... Câteva rânduri din caietul-program ne informează că a fost dramaturg, satiric și fabulist de limbă idiș originar din Ucraina și că a căzut (în 1944) în război. Din creația lui la TES s-a mai jucat un musical după piesa **Hershale Ostropolier**, aflat și acum în repertoriu. **Întâmplări dintr-un**

ÎNTÂMPLĂRI DINTR-UN ORAȘ CU PROȘTI de M. Gherșenzon
 ● **TEATRUL EVREIESC DE STAT** ● Data reprezentației: 8 iulie 2001
 ● Adaptarea și regia: Moshe Yassur ● Scenografia: Veronica Nicolae
 Muzica și conducerea muzicală: Radu Captari ● Coregrafia: Violeta Captari ● În distribuție: Marius Drogeanu, Cristina Dogaru/Natalie Ester, Geni Brenda/Arabela Neazi, Nicolae Predica, Mihnea Trușcă, Mircea Drîmbăreanu, Ion Grosu/Veaceslav Grosu, Florin Petrini, Sorin Tofan, Gabriel Răuță, Mihai Nicolae Alexandru, Bianca Dumitriu/Laura Moise, George Robu, Grigore Ciubotaru. Lectura textului în limba română: Dorina Păunescu.

★★